

**SISTEMI
NACIONALNE
BEZBJEDNOSTI**

FINSKA

- Finska je prema Ustavnom aktu iz 1919. parlamentarna republika. Na čelu države je predsjednik, biran od strane građana na mandat od šest godina. Predsjednik je vrhovni zapovjednik oružanih snaga. Skupština je jednodomna i ima 200 poslanika.
- Za upravljanje sistemom nacionalne bezbjednosti odgovorni su: predsjednik, Skupština, Vlada, Savjet odbrane i načelnik generalštaba odbrambenih snaga.
- Savjet bezbjednosti i odbrane je najviše tijelo zaduženo za planiranje i koordinaciju priprema odbrambenog sistema, on djeluje kao savjetodavno tijelo predsjednika, a čine ga premijer, pet ministara čiji resori su povezani za problematikom odbrane, i načelnik generalštaba.
- Tokom duge vladavine predsjednika Kekonena (1956-1981), predsjednik je bio centralna ličnost u kreiranju spoljne i odbrambene politike. Ovlašćenja predsjednika smanjena su Ustavom iz 2000. koji je objedinio četiri postojeća ustavna akta i unio izmjene. Od tada se može reći da postoji dvostruko vođenje spoljne i bezbjednosne politike – od strane premijera i predsjednika.

FINSKA

- U Finskoj postoji obaveza služenja vojnog roka za sve muškarce starije od 18 godina.
- Finska vojska sastoji se od kopnene vojske, ratne mornarice i vazduhoplovnih snaga, a Finska ima i paravojne snage (graničnu stražu), pod kontrolom MUP-a.
- Policijske snage organizovane su u okviru Policijskog odsijeka MUP-a.
  - ✓ Specijalne policijske snage
  - ✓ Mobilna policija
  - ✓ Bezbjednosna policija
  - ✓ Centralna kriminalistička policija
  - ✓ Pripravne trupe (Medvjedi vod)

FINSKA

- Finska obavještajna služba sastoji se od vojne i civilne obavještajne službe.
- Vojna služba odgovara ministru odbrane i zadužena je za obezbjeđivanje teritorijalnog integriteta zemlje, nadzor nacionalne teritorije i prikupljanje podataka elektronskim putem.
- Civilna služba je Bezbjednosna policija.
- Finska nema neposrednih iskustava sa terorizmom, i nije bila zemlja od interesa za međunarodne terorističke organizacije. Podatke o terorističkim prijetnjama prikuplja Bezbjednosna policija.
- Na polju sistema upravljanja krizama ključan je Odsijek za spašavanje u sastavu MUP-a.
- Za djelovanje u međunarodnim spasilačkim operacijama organizovana je posebna grupa, FRF (Finn Rescue Force).

FRANCUSKA

- Francuska je najveća zapadnoevropska država po teritoriji. I pored postojanja manjina, 95% stanovništva čine Francuzi (uključujući potomke imigranata iz raznih evropskih zemalja i bivših kolonija).
- Narodna skupština Francuske donosi zakone i propise koji se tiču obaveza koje nacionalna odbrana nameće građanima. U nadležnosti parlamenta je objava rata, a opsadno ili vanredno stanje u trajanju do 12 dana može uvesti Vlada dekretom.
- Predsjednika države na pet godina (ranije na sedam) biraju građani neposredno. On je i vrhovni zapovjednik oružanih snaga, i kao takav, na čelu je Komiteta za odbranu. Samo predsjednik može narediti upotrebu nuklearnih snaga.
- Predsjednik predsjedava Savjetom za odbranu koji čine i premijer i četiri ministra, a u nadležnosti Savjeta je donošenje odluka i utvrđivanje opšte orijentacije na polju odbrane i obezbjeđivanje cjelokupnog rukovođenja nacionalnom odbranom, a po potrebi i vođenje rata.

FRANCUSKA

- Predsjednik Vlade obezbjeđuje da Vlada sprovodi odluke parlamenta, predsjednika, Saveza za odbranu i Komiteta za odbranu. U obavljanju funkcija na polju odbrane pomaže mu Glavni sekretarijat za nacionalnu odbranu.
- Na čelu Ministarstva odbrane je ministar odbrane, a njegov pomoćnik je državni sekretar. Ministarstvo je podijeljeno na dva osnovna dijela: civilni i vojni. U vojnom su generalštab, granski štabovi i Glavna uprava za žandarmeriju.
- MUP je nadležan za održavanje javnog reda i mira i zaštitu infrastrukture potrebne za održavanje djelatnosti nužnih za život stanovništva i odbranu države kao i za organizovanje civilne odbrane.

FRANCUSKA

- Francuska ima strateške nuklearne snage. Vojska se sastoji od kopnene vojske, ratne mornarice (koja posjeduje nosač aviona na nuklearni pogon „Šarl de Gol”) i vazduhoplovstva.
- Žandarmerija je grana francuskih oružanih snaga koja uz ulogu vojne policije obavlja i policijske dužnosti. Njom upravlja visoki civilni funkcioner – prefekt. Snaga Žandarmerije je podijeljena na dvije grupe: jednu koja pokriva cijelu teritoriju zemlje (gendarmerie départementale) i drugu koja djeluje na lokalnom nivou (gendarmerie mobile).
- Policijske snage podijeljene su između Nacionalne policije (pod MUP-om) i Žandarmerije.
- Policijske snage koje djeluju na francuskim departmanima izvan Evrope (Martinik, Gvadelup, Reunion, Francuska Gvajana, Majot) organizovane su na isti način, a snage u teritorijalnim zajednicama i prekomorskim teritorijama (Nova Kaledonija, Valis i Futuna, Francuska Polinezija, Sen Pjer i Mikelon...) imaju veći ili manji stepen autonomije i nešto drugačiju organizaciju.

FRANCUSKA

- Francuske obavještajne službe podijeljene su na vojne i civilne. Glavno polje djelovanja civilnih obavještajnih službi je kontraobavještajna djelatnost na državnoj teritoriji, unutrašnja bezbjednost i saradnja i pružanje pomoći policijskim organizacijama i pravosuđu. Glavna civilna obavještajna služba je Opšta informaciona služba (RG).
- Koordiniranje djelovanja različitih vojnih obavještajnih službi je u nadležnosti Glavnog sekretarijata nacionalne odbrane.
- Vojnim kontraobavještajnim zadacima bave se dvije službe – Uprava za odbrambenu zaštitu i bezbjednost i Brigada za elektronsko prikupljanje podataka i elektronsko ratovanje.
- Francuski model borbe protiv terorizma zasnovan je na koordinaciji djelovanja državnih ministarstava i agencija, i smatran je jednim od najuspješnijih u Zapadnoj Evropi.
- Francuska se našla na meti islamskog radikalizma sredinom 1990-ih (radikalna alžirska islamistička grupa GIA), i ponovo od 2015 (Islamska država).
- U sistemu upravljanja krizama centralno mjesto ima Uprava za civilnu odbranu i bezbjednost, podređena MUP-u. Njen zadatak je zaštita stanovništva i imovine od širokog spektra nesreća i nepogoda.

GRČKA

- Grčka, na krajnjem jugu Balkanskog poluostrva, etnički je homogena jer 98% stanovništva čine Grci – pravoslavci.
- Grčka je parlamentarna republika. Predsjednika bira Skupština na mandat od pet godina, a Skupštinu građani na četvorogodišnji mandat. Predsjednik postavlja premijera, i imenuje članove vlade na prijedlog premijera a predsjednika Ustavnog suda nakon konsultacija sa Sudskim savjetom.
- Predsjednik ima ovlašćenja da objavi rat ili sklopi mir, kao i ovlašćenja na polju ulaska Grčke u saveze i njeno učešće u međunarodnim organizacijama – uz ratifikaciju odluka od strane Skupštine. Predsjednik je vrhovni komandant oružanih snaga.

GRČKA

- Glavno tijelo za donošenje odluka na polju nacionalne odbrane je vladin Savjet za spoljnu politiku i nacionalnu odbranu. Njime predsjedava premijer, a čine ga i četiri ministra i načelnik generalštaba.
- Ministarstvo odbrane zaduženo je za sprovođenje nacionalne odbrambene politike. U okviru Ministarstva odbrane djeluje Odbrambeni savjet, kojim predsjedava premijer.
- Vojne snage Grčke čine kopnena vojska, ratna mornarica, vazduhoplovstvo i Nacionalna garda.
- Sve policijske snage nalaze se pod kontrolom Ministarstva javnog reda. Šef policijskih snaga direktno je odgovoran ministru. Ministarstvo javnog reda organizovano je na nivou centralnih i regionalnih službi. Uz održavanje javnog reda i mira, policija je zadužena za obezbjeđenje civilne odbrane zemlje, i za saradnju sa oružanim snagama u okviru sistema nacionalne odbrane.

GRČKA

- Glavna obavještajna služba u Grčkoj je Nacionalna obavještajna služba (EYP). Njena ovlaštenja su proširena tako da djeluje na cijeloj teritoriji Grčke i u inostranstvu, a dodata joj je i posebna antiteroristička jedinica. Služba je pod direktnom kontrolom Ministarstva javnog reda.
- U prvim decenijama, EYP se bavila prije svega suzbijanjem komunizma, a nakon dolaska socijalista na vlast 1981. primarno je usmjerena na obavještajne podatke o Turskoj. Nakon napada 11. septembra 2001. na prvom mjestu je antiteroristička borba. Na čelu EYP-a nalazi se direktor koji je istovremeno i savjetnik premijera za bezbjednosna pitanja.
- Ključnu ulogu u antiterorističkoj borbi ima specijalni Sudski savjet kojim predsjedava specijalni tužilac. U okviru policije formirana je specijalna jedinica, Uprava za posebno nasilne zločine.
- Civilna zaštita organizovana je na tri nivoa – nacionalnom, regionalnom i lokalnom.
- Na nacionalnom i regionalnom nivou djeluju tri državna tijela:
  - ✓ Državni savjet za civilnu zaštitu
  - ✓ Glavna kancelarija za civilnu zaštitu (u okviru Ministarstva javnog reda)
  - ✓ Međuministarsko tijelo za koordinaciju.

HRVATSKA

- Polupredsjednički sistem u Hrvatskoj je reformama 2001. zamijenjen parlamentarnim. Predsjednik je zadržao važnu ulogu u oblikovanju spoljne i bezbjednosne politike. Predsjednika na neposrednim izborima biraju građani na mandat od pet godina. On je i vrhovni zapovjednik oružanih snaga.
- Nosilac zakonodavne vlasti je Hrvatski sabor, jednodomni parlament čiji se članovi biraju na mandat od četiri godine. Izvršnu vlast sprovodi Vlada.
- Reformama iz 2001. predsjednik je izgubio isključiva ovlašćenja na polju sprovođenja i formiranja spoljne i bezbjednosne politike, ali ih je i dalje zadržao značajan broj, i dijeli ih sa Vladom i Hrvatskim saborom.
- Predsjednik države ne utiče na izbor ministra odbrane ali imenuje načelnika generalštaba (na prijedlog ministra odbrane).

HRVATSKA

- Hrvatsku vojsku čine kopnena vojska, Hrvatska ratna mornarica (HRM) i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo (vazduhoplovstvo) (HRZ).
- Uprava policije upravlja svim policijskim snagama i u sastavu je MUP-a.
- Hrvatsku obavještajnu zajednicu čine:
  - ✓ Obavještajna agencija
  - ✓ Protuobavještajna (kontraobavještajna) agencija
  - ✓ Vojna sigurnosna (bezbjednosna) agencija.
- Hrvatska nije bila izložena terorističkim napadima.
- Državna uprava za zaštitu i spašavanje formirana je radi koordinacije u nesrećama i katastrofama.

IZRAEL

- Izrael je država na Bliskom istoku, bogatog i kompleksnog historijskog i duhovnog nasljeđa.
- Njegovo stanovništvo čine Jevreji (Aškenazi, Sefardi i Mizrahi-Orijentalni Jevreji, ukupno oko tri četvrtine stanovništva), Arapi (muslimani – suniti i hrišćani, oko petina stanovništva) i Druzi.
- Izrael nema ustav u formalnom smislu, već se ustav sastoji iz niza temeljnih zakona. Izrael ima parlamentarni sistem, a predsjednik, kojeg bira Kneset (skupština, izabrana na četiri godine) na pet godina ima samo ceremonijalnu funkciju i nema značajnih ovlašćenja na polju odbrane. Premijer je u periodu 1996-2001. bio direktno biran, a nakon toga je vraćen sistem u kojem ga bira Kneset.
- Premijer i ministar odbrane imaju velika ovlašćenja na polju odbrane i unutrašnje bezbjednosti.

IZRAEL

- Odbrambeni sistem Izraela počiva na tri organizaciona oslonca:
  - ✓ Političkom (ministar odbrane, koji vodi i upravlja cijelim odbrambenim sistemom)
  - ✓ Civilnom (Ministarstvo odbrane, vojna industrija)
  - ✓ Vojnom (Izraelske oružane snage – IDF).
- Ministar odbrane, koji je civil (obično penzionisani visoki oficir IDF-a) ima najviši autoritet nad oružanim snagama. Ministru odbrane pomaže niz stručnih tijela, kao i pomoćnici, savjetnici i stručni štabovi.

IZRAEL

- Izraelske oružane snage čine kopnena vojska, ratna mornarica i vazduhoplovstvo, uz paravojne snage. Izrael ima veliki rezervni sastav. Vojni rok za oficire je 48 mjeseci, za vojnike muškarce 36 mjeseci, a za vojnike žene 24 mjeseca.
- Iako Izrael ne priznaje posjedovanje nuklearnog oružja, procjenjuje se da ima oko 200 nuklearnih bojnih glava.
- Izraelska nacionalna policija direktno je podređena Ministarstvu javne bezbjednosti. Zemlja je podijeljena na pet policijskih uprava, a na čelu svake se nalazi područni komandant.
  - Pogranična policija
  - Seoska policija
  - Civilna straža

IZRAEL

○ Izraelske obavještajne službe:

- Mosad (Institut za obavještajni rad i specijalne zadatke) – prikuplja obavještajne podatke iz ljudskih izvora
- Šin Bet – kontraobavještajna služba
- Aman – vojnoobavještajna služba
- Centar za političko istraživanje – u okviru MVP-a, nadzire događaje i političke procese na Bliskom istoku.
- Od trenutka nastanka, Izrael se suočava sa terorističkim napadima. Ključni cilj izraelske antiterorističke strategije je sprječavanje uticaja terorističkih organizacija na izraelsku nacionalnu politiku i javnost.

IZRAEL

- Izraelska antiteroristička strategija zasniva se na pet elemenata:
  - ✓ Prikupljanje i analiza obavještajnih podataka
  - ✓ Vojne i paravojne operacije za neutralizaciju terorističke infrastrukture
  - ✓ Mjere za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva
  - ✓ Odbrana od hemijskih i bioloških napada
  - ✓ Jačanje psihološke izdržljivosti izraelskog stanovništva.
- Organizacija sistema civilne odbrane vezana je za vojnu organizaciju. Formirana je već maja 1948. kao Služba za odbranu od slučajeva nesreće. Transformacija se desila nakon I zalivskog rata, kada je februara 1992. osnovana Komanda unutrašnjeg fronta.

NJEMAČKA

- Njemačka, po broju stanovnika najveća država čija je cijela teritorija u Evropi, je savezna republika koja se sastoji od 16 država - zemalja. Stanovništvo čine preko 90% Njemci ali u Njemačkoj živi veliki broj imigranata iz Južne i Istočne Evrope.
- Šef države je predsjednik, biran na pet godina od strane posebnog Izbornog kolegijuma. On je formalni nosilac izvršne vlasti, ali izvršnu vlast vrši Savezna vlada na čelu sa kancelarom. Kancelara bira savezni parlament. Parlament je dvodoman, i čine ga Savezna skupština (Bundestag) i Savezni savjet (Bundesrat).
- U miru, savezni ministar odbrane je komandant njemačkih oružanih snaga, a u slučaju rata, tu ulogu preuzima kancelar.

NJEMAČKA

- Bundestag daje ovlaštenje za djelovanje Bundeswehra (njemačke vojske) u borbenim operacijama. Parlament određuje broj civilnog i vojnog osoblja u odbrambenom sektoru, određuje organizaciju oružanih snaga, odobrava sredstva za odbrambene potrebe, itd. Bundestag ima Odbor za odbranu koji razmatra sva pitanja vezana za odbrambenu politiku.
- Za upravljanje oružanim snagama zaduženo je Ministarstvo odbrane na čijem čelu se tradicionalno nalazi civil.
- Najviši vojni položaj u okviru Ministarstva odbrane je položaj glavnog inspektora oružanih snaga, koji je najviši vojni predstavnik Bundeswehra i vojni savjetnik Ministarstva odbrane (ekvivalent načelnika generalštaba).
- Njemačku vojsku čine kopnene snage (podijeljene na glavne odbrambene snage i snage za brze intervencije), ratna mornarica i vazduhoplovstvo.

NJEMAČKA

- Njemačke federalne jedinice same osnivaju sopstvene policijske organizacije. Tako svaka od njih ima posebnu Landespolizei i poseban zakon koji reguliše njenu organizaciju i rad. Svaka Landespolizei je podređena ministarstvu unutrašnjih poslova svoje savezne države.
- Na saveznom nivou postoji Savezna policija, zadužena za čuvanje granica (i Obalska straža je njen dio), zaštitu saveznih zgrada i stranih diplomatskih predstavništava, itd; i Kancelarija savezne kriminalističke policije, koja pruža pomoć organizacijama saveznih država u kriminalističkim istragama, istražuje slučajeve terorizma, špijunaže, itd.
- Glavna njemačka obavještajna organizacija je Savezna obavještajna služba, koja se nalazi u sastavu Kancelarije saveznog kancelara i obavlja zadatke prikupljanja informacija u zemlji i van nje.
- Glavna vojna obavještajna agencija je Obavještajna kancelarija saveznih oružanih snaga, koja procjenjuje vojnu snagu i načine djelovanja i prikuplja podatke o oružanim snagama drugih zemalja.

NJEMAČKA

- Njemačka ima višedecenijska iskustva u vezi sa terorizmom, prije svega ekstremnim ideološkim (ljevičarskim ili desničarskim), a u novije doba i radikalnim islamističkim. Stoga, postoji niz zakona koji čine antiterorističku legislativu.
- Glavna operativna snaga za antiterorističko djelovanje je GSG9, koja se organizaciono nalazi u okviru Savezne policije.
- Zaštita stanovništva u mirnodopske svrhe data je u nadležnost saveznih država. Na saveznom nivou službeno je osnovana Savezna kancelarija za civilnu zaštitu i pomoć u slučaju nesreće (BBK), koja djeluje od 2004.godine.

RUSIJA

- Rusija je po teritoriji najveća država svijeta i jedina kod koje se značajan dio teritorije nalazi na dva kontinenta. Oko četiri petine stanovništva čine Rusi, a ostatak su manjine (Tatari, Ukrajinci, Baškiri, Čuvaši...).
- Rusija je savezna država koja ima dvodomni parlament ali i institucionalno jakog predsjednika.
- Predsjednika biraju građani na četvorogodišnji mandat, kao i Dumu (donji dom skupštine).
- Rusija je federacija sa federalnim jedinicama koje imaju različit stepen autonomije: republike, oblasti, područja (krajevi), autonomne oblasti (samo jedna – Jevrejska), autonomni okruzi, federalni gradovi (Moskva, Sankt Peterburg i Sevastopolj).

RUSIJA

- Ključnu ulogu u djelovanju sistema bezbjednosti ima predsjednik Ruske Federacije. On je vrhovni komandant oružanih snaga, odobrava vojnu doktrinu, imenuje i smjenjuje vrhovnu komandu oružanih snaga, a u slučaju agresije na Rusiju ili neposredne ratne opasnosti proglašava vanredno stanje.
- Savjet bezbjednosti je tijelo koje priprema predsjednikove odluke radi sprovođenja njegovih ovlašćenja na području očuvanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta Rusije i zaštite životnih interesa njenih građana. Odbrambeni savjet je tijelo kojim predsjedava predsjednik i ima slične nadležnosti kao Savjet bezbjednosti.
- Vladu čine predsjednik i ministri, i ona ima ograničena ovlašćenja u pogledu nacionalne bezbjednosti i odbrane.

RUSIJA

- Ruske oružane snage čine kopnena vojska, ratna mornarica, vazdušne snage, strateške snage odvracanja, logističke i službe podrške. Postoje i paravojne snage i rezervne snage koje broje 20 miliona pripadnika. Rusija posjeduje raketnu trijadu koja uključuje i podmornice nosače interkontinentalnih projektila i strateške bombardere.
- Ratna mornarica sastoji se iz četiri flote:
  - ✓ Sjeverne (sa sjedištem u Severodvinsku)
  - ✓ Pacifičke (Vladivostok)
  - ✓ Crnomorske (Sevastopolj)
  - ✓ Baltičke (Kalinjingrad).

RUSIJA

- Rusija ima niz paravojnih snaga koje uključuju snage u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i nekih obavještajnih službi, kao i Federalne pogranične službe (koja je 2003. priključena FSB-u).
- Ministarstvo unutrašnjih poslova upravlja svim policijskim snagama i borbom protiv kriminala unutar Rusije. Ovo ministarstvo obavlja i neke zadatke na kontraobavještajnom polju.
- MUP kontroliše dvije vrste snaga: policijske snage i snage unutrašnje bezbjednosti.
- Obavještajne službe u Rusiji su:
  - ✓ Federalna služba bezbjednosti (FSB), glavna obavještajna služba, nasljednica KGB
  - ✓ Služba za obavještajno djelovanje u inostranstvu
  - ✓ Glavna uprava za obavještajnu djelatnost (GRU), vojna obavještajna služba
  - ✓ Federalna služba za zaštitu
  - ✓ Glavna tehnička komisija.

RUSIJA

- U SSSR-u terorizam nije bio veća bezbjednosna prijetnja. Bilo kakve pokušaje represivni aparat je spječavao u začetku.
- Raspad SSSR-a stvorio je povoljne uslove za razvoj terorizma. Nastupila je serija naručenih ubistava, a potom rat u Čečeniji i niz terorističkih akata vezanih za to na samom Sjevernom Kavkazu ali i u drugim djelovima Rusije, uključujući Moskvu i Sankt Peterburg. Odgovor na terorizam bio je prije svega u upotrebi vojne sile.
- Centralno mjesto na polju upravljanja krizama pripada Ministarstvu za civilnu odbranu, vanredne situacije i uklanjanje posljedica prirodnih katastrofa. Ovo ministarstvo osnovalo je više koordinacionih tijela a ima jurisdikciju nad snagama Civilne odbrane, Spasilačke službe, i drugim.

SAD

- SAD je po teritoriji četvrta, a po stanovništvu treća država svijeta. Predstavlja saveznu republiku u kojoj je vlast podijeljena između savezne i vlada 50 saveznih država. Izvršnu vlast predstavlja predsjednik, biran od strane posebnog, od građana izabranog, Elektorskog kolegijuma, sa mandatom od četiri godine, i njegov kabinet koji čine sekretari (ministri). Zakonodavnu vlast vrši kongres, koji ima dva doma – Predstavnički, biran na 2 i Senat, biran na 6 godina. Na čelu sudske vlasti je devetočlani Vrhovni sud.
- Sistem nacionalne bezbjednosti formalno je stvoren Zakonom o nacionalnoj bezbjednosti 1947. godine.
- Prema Ustavu SAD savezna vlada je odgovorna za zajedničku odbranu.

SAD

- Predsjednik SAD je vrhovni komandant oružanih snaga. Kongres ima ovlaštenja u pogledu objave rata, mobilizacije, finansiranja mobilizacije, donošenja pravila i uputstava za djelovanje itd. I pored toga, u praksi je predsjednik taj koji odlučuje o vojnoj intervenciji. Komplikovane procedure, kao i postojanje političkih i ekonomskih snaga u zemlji koje imaju svoje interese, u određenoj mjeri ograničavaju predsjednikovo odlučivanje.
- Savjet za nacionalnu bezbjednost ima kao glavni zadatak davanje savjeta predsjedniku o odbrambenoj politici, i drugim pitanjima iz spoljne i unutrašnje politike koji su vezani za nacionalnu bezbjednost. Članovi su predsjednik, potpredsjednik, ministri odbrane, spoljnih poslova, energetike i finansija, kao i direktor CIA-e, komandant generalštaba, posljednja dvojica u savjetodavnoj ulozi, ali stalno pozvani, dok mogu biti pozvani i drugi visoki funkcioneri.

SAD

- Ministarstvo spoljnih poslova (The Department of State) odgovorno je za oblikovanje spoljne politike SAD-a, za savjetovanje predsjednika o spoljnim poslovima, kontakte sa drugim državama i međunarodnim organizacijama, i za koordinaciju drugih djelova administracije u pogledu pitanja na polju spoljne politike. Ministar (državni sekretar) je prvi predsjednikov savjetnik za državnu politiku.
- I Ministarstvo odbrane ima važnu ulogu u odlučivanju o spoljnoj politici, naročito zbog vojnog načina tretiranja međunarodnih odnosa. Ministarstvo odbrane uključuje Kancelariju ministra odbrane, Štab združenih načelnika grana oružanih snaga i oružane snage, kao i razne druge agencije i kancelarije.
- Predsjednik u svojoj Izvršnoj kancelariji ima savjetnika za nacionalnu bezbjednost (zvanično: pomoćnik predsjednika za poslove nacionalne bezbjednosti) koji je njegov glavni savjetnik za nacionalnu bezbjednost.

SAD

- Oružane snage SAD čine kopnena vojska, ratna mornarica, vazduhoplovstvo, Marinski korpus, Obalska straža, kao i civilni stručnjaci. SAD imaju nuklearnu trijadu – kopnenu, pomorsku i vazdušnu komponentu strateških nuklearnih snaga (ima je samo Rusija, a tokom Hladnog rata imala je i Francuska).
- Kopnenu vojsku čine regularna vojska, Nacionalna garda i rezervne snage.
- Ratna mornarica organizovana je u pet flota: atlantsku, pacifičku, flotu u Indijskom okeanu i u Persijskom zalivu, sredozemnu i zapadnopacifičku.
- Policijske organizacije organizovane su na tri nivoa: saveznom, državnom i na nivou lokalnih vlasti. Ključne savezne policijske organizacije nalaze se u okviru ministarstva pravosuđa i finansija. Organizacija policijskih snaga varira od države do države. Na lokalnom nivou, kancelarija šerifa je čest oblik organizacije policijskih snaga.

SAD

- U SAD postoji velika mreža obavještajnih službi koja obuhvata:
  - ✓ Centralnu obavještajnu službu (CIA)
  - ✓ Djelove obavještajne zajednice koje su dio Ministarstva odbrane (Služba za nacionalnu bezbjednost, NSA, itd)
  - ✓ Obavještajne službe grana oružanih snaga SAD
  - ✓ Službe u okviru Ministarstva vanjskih poslova (Kancelarija za obavještavanje i istraživanje Ministarstva vanjskih poslova)
  - ✓ Federalni biro za istrage (FBI, dio Ministarstva pravosuđa)
  - ✓ Službe u drugim državnim institucijama (u okviru drugih ministarstava).

SAD

- SAD se susreću sa terorizmom još 1920-ih kada su tim terminom ocijenjena djelovanja anarhističkih grupa. Tada su protiv ovog djelovanja korišćene normalne policijske i pravosudne mjere. Nakon II svjetskog rata ta praksa je nastavljena podjelom između FBI-a koji djeluje antiteroristički na području SAD, i CIA-a koja je usredsređena na djelovanje izvan zemlje.
- Tokom Reganove administracije borba protiv terorizma je prije svega bila borba protiv međunarodnih terorističkih organizacija koje je podržavao Sovjetski Savez. Promjene tokom 1990-ih vodile su izmjenama američke strategije u borbi protiv terorizma, a pokazalo se da ni sama teritorija SAD nije imuna na terorističke napade. Tokom Klintonove administracije terorizam postaje glavni problem nacionalne bezbjednosti, što su napadi 11.9.2001. potvrdili.
- Ministarstvo unutrašnje bezbjednosti je ključno u zaštiti teritorije SAD od terorističkih napada, a angažovano je i u slučajevima prirodnih katastrofa.
- Ključnu ulogu u sistemu upravljanja krizama ima Federalna agencija za krizno upravljanje (FEMA).

SLOVENIJA

- Slovenija je mala, relativno homogena (preko 80% stanovništva čine Slovenci, a još oko 5 posto doseljenici iz drugih ex-jugoslovenskih republika) država nastala raspadom SFRJ.
- U Sloveniji postoji parlamentarni sistem, što znači da je predsjednik šef države, izabran od strane građana na mandat od pet godina, ali je njegova uloga uglavnom ceremonijalna (ali on jeste, prema Ustavu, vrhovni komandant oružanih snaga)
- Izvršna vlast je u rukama Vlade, odnosno premijera i ministara, izabranih u Nacionalnoj skupštini (Državni zbor) kojeg biraju građani svake četiri godine. Slovenija ima i drugi skupštinski dom, Nacionalni savjet (Državni svet), ali je njegova uloga primarno savjetodavna.

SLOVENIJA

- U slučaju velike i direktne prijetnje za opstanak države Nacionalna skupština na prijedlog Vlade proglašava vanredno stanje. Sve ključne odluke na području nacionalne bezbjednosti donosi parlament, a Vlada operacionalizuje odluke parlamenta.
- Koordinaciju djelovanja svih tijela države uprave obavlja Savjet za nacionalnu bezbjednost.
- Oružane snage Slovenije čini jedna grana (kopnena vojska), dok su pomorske i vazdušne snage bez statusa posebne grane, već predstavljaju elemente podrške kopnenoj vojsci.
- Slovenska policija nalazi se u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova, i organizovana je na tri nivoa: državnom, regionalnom i lokalnom.
- Slovenija ima dvije obavještajne službe: Slovensku obavještajno-bezbjednosnu agenciju (SOVA – agencija u okviru Vlade, ne prikuplja informacije vojne prirode) i Obavještajno-bezbjednosnu službu Ministarstva odbrane (OVS-MORS).
- Slovenija se nije nalazila na meti terorističkih napada, a aktivnost protiv terorizma je sastavni dio aktivnosti ministarstava i službi koji se bave nacionalnom bezbjednošću, uključujući i oružane snage.
- Ključna organizacija na polju sistema upravljanja krizama je Uprava za zaštitu i spašavanje, koja je organizovana u okviru Ministarstva odbrane.

ŠVEDSKA

- Stanovnici Švedske su dominantno Šveđani, a najviše pripadnika autohtonih manjina čine Sami (Laponci) i Finci. Švedska je parlamentarna monarhija čiji je monarh kralj ili kraljica (od 1980. najstarije dijete monarha bez obzira na pol) iz dinastije Bernadot. Monarh je samo formalno na čelu države.
- Izvršna vlast je u rukama Vlade, a ona odgovara parlamentu – Riksdagu, jednodomnom tijelu biranom na četiri godine od strane građana.
- Švedska je od 1995. članica Evropske unije.

ŠVEDSKA

- Glavnu riječ u upravljanju sistemom nacionalne bezbjednosti ima Vlada, koja donosi ključne odluke na polju spoljne i bezbjednosne politike, dok je primarna uloga parlamenta u donošenju godišnjeg odbrambenog budžeta i zakona iz oblasti nacionalne bezbjednosti. Skupština ima odbore uključene u pripremanje odluka na polju bezbjednosti, pri čemu je najvažnija Odborbena komisija.
- Za nadzor djelovanja obavještajnih službi nadležan je Komitet za obavještajne odbrambene operacije.
- Ministarstvo odbrane je relativno malo, i u njemu rade uglavnom civili (od 1930. na čelu Ministarstva uvijek je civil). Pod kontrolom Ministarstva odbrane nalaze se Oružane snage i niz drugih tijela i agencija.

ŠVEDSKA

- Švedske oružane snage se sastoje od kopnene vojske, ratne mornarice i vazduhoplovstva, a od paravojnih snaga djeluje Obalska straža.
- Do 1965. u Švedskoj su postojale samo lokalne policijske snage da bi tada bila osnovana Švedska policija (Rikspolis). Policija djeluje na tri nivoa – nacionalnom, regionalnom i lokalnom. Na nacionalnom nivou ključan je Nacionalni policijski odbor koji je podređen Ministarstvu unutrašnjih poslova.
- U okviru odbora su:
  - ✓ Nacionalna služba bezbjednosti (dio obavještajne zajednice)
  - ✓ Nacionalni odsijek za kriminalne istrage (istražuje organizovani kriminal, terorizam i etničke sukobe). U okviru njega djeluju i Nacionalne policijske specijalne snage zadužene za otmice, držanje talaca, terorističke napade i druge rizične situacije.
  - ✓ U Švedskoj uz redovnu postoji i posebna socijalna policija koju čine policajci u civilu koji patroliraju zajedno sa socijalnim radnicima i među mladima identifikuju potencijalne delinkvente.

ŠVEDSKA

- U švedskoj obavještajnoj zajednici ne postoji tradicionalna podjela na službe specijalizovane za djelovanje u zemlji i van nje. Sve službe djeluju u zemlji i van nje i međusobno se koordiniraju.
- Centralno mjesto ima civilna obavještajna organizacija, Nacionalna bezbjednosna služba. Ona je zadužena za nadzor prikupljanja obavještajnih podataka u zemlju i inostranstvu i za njihovu analizu. Ona nema operativne snage, već koristi snage policije.
- Vojna obavještajna služba je Vojnoobavještajna i bezbjednosna uprava, koja nadzire i koordinira obavještajnu djelatnost različitih vojnih službi.
- Kancelarija za posebne zadatke zadužena je za obavještajno prikupljanje podataka putem agenata.
- Švedska se nije nalazila na meti većih terorističkih napada ali je bilo političkih ubistava (od jugoslovenskog ambasadora Rolovića 1971, preko atentata na premijera Palmea 1986, do ubistva ministarke Ane Lind 2003). Tokom 1980-ih određen broj Palestinaca koristio je Švedsku kao utočište ali nijesu u njoj izvodili napade. Vremenom, kako se svijet, a posebno Evropa, suočava sa povišenom opasnošću od terorizma, i Švedska zauzima sve više ofanzivan stav u odnosu na raniju defanzivnu strategiju.
- Na polju sistema upravljanja krizama djeluje niz ministarstava i agencija, a Ministarstvo odbrane ima ulogu koordinatora. Svako ministarstvo odgovorno je za određeni segment priprema u okviru sistema civilne odbrane.
- Sistem civilne odbrane obuhvata i lokalne organe vlasti i nedržavne organizacije. Godine 2002. u okviru Ministarstva odbrane osnovana je posebna Agencija za krizno upravljanje (SEMA).

ŠVAJCARSKA

- Švajcarska je formalno konfederacija, ali je suštinski federativna republika koja se sastoji od 26 federalnih jedinica – kantona. Švajcarska je nastala povezivanjem kantona kako bi se zajednički bolje odupirali spoljnim prijetnjama, prije svega habsburškoj. Vremenom su nadležnosti federacije rasle u odnosu na nadležnosti kantona.
- Švajcarska ima skupštinski sistem. Najviši i vrhovni organ vlasti u zemlji je Savezna skupština. Ona je dvodomna i sastoji se iz Nacionalnog savjeta i Savjeta kantona. Nacionalni savjet biraju građani na četiri godine a Savjet kantona (sa po dva predstavnika svakog kantona, odnosno po jednim predstavnikom tzv. polukantona, ukupno 46) bira se na izborima po kantonima, takođe na četiri godine.
- Savezna skupština donosi zakone, budžet, odluke o ratu i miru, potvrđuje ugovore, proglašava amnestije i pomilovanja, bira članove Saveznog vijeća (vladu) i Saveznog suda, itd. U radu skupštine formiran je veliki broj odbora, od kojih se dva bave pitanjima odbrane i vojske.

ŠVAJCARSKA

- Savezno vijeće je nosilac izvršne vlasti. Mandat njegovih sedam članova je četiri godine. Ono je i kolektivni šef države. Svake godine Savezno vijeće bira predsjednika na jednogodišnji mandat bez mogućnosti uzastopnog drugog izbora. Predsjednik u ime Saveznog vijeća vrši poslove šefa države i predstavlja zemlju u inostranstvu.
- Švajcarska izgrađuje tri osnovna dijela sistema odbrane: vojnu odbranu (oružane snage), civilnu odbranu (civilna zaštita) i ekonomsku odbranu. Pored toga, treba spomenuti i policijske snage, koje su zadužene za unutrašnju bezbjednost.
- Kantoni imaju značajnu ulogu u odbrambenim pripremama, ali bitno ograničenu kad je u pitanju upotreba snaga. Oni ne mogu sklapati vojne saveze niti njihove skupštine mogu raspravljati o vojsci. Vojnici su isključeni iz procesa odlučivanja o odbrani i vojnoj politici. U njihovoj nadležnosti su samo operativna i taktička pitanja pripreme i upotrebe vojske u miru. Za slučaj rata predviđeno je da Savezna skupština imenuje vrhovnog zapovjednika vojske i na njega direktivom prenosi svoja ovlašćenja.

ŠVAJCARSKA

- Oružane snage čine kopnene snage i vazduhoplovstvo.
- Policijske snage organizovane su u okviru kantona, a veći gradovi imaju i gradske policijske snage. Na federalnom nivou su male policijske snage – Federalna policija, čiji je zadatak sprovođenje saveznih zakona koji se bave krivičnim djelima (npr. krijumčarenje oružja). Od 2002. postoji i Kriminalistička federalna policija u čijoj nadležnosti je istraživanje organizovanog kriminala, pranja novca i korupcije. Kantonalna policija je odgovorna za vođenje kriminalističkih istraga, čuvanje javnog reda i za kontrolu saobraćaja.
- Organizacija švajcarskih obavještajnih službi zasnovana je na ukidanju podjele između obavještajnog rada u zemlji i inostranstvu. Savjet za nacionalnu bezbjednost sprovodi koordinaciju i saradnju između različitih obavještajnih službi.
  - ✓ Strateška obavještajna služba
  - ✓ Služba za analize i prevenciju
  - ✓ Vojna obavještajna služba

ŠVAJCARSKA

- Civilna odbrana je zasnovana na detaljnoj pravnoj regulativi.
- Osnovni cilj civilne odbrane je priprema civilnog stanovništva za preživaljavanje u uslovima savremenog rata i mirnodopskih ugrožavanja. U tom smislu su njeni zadaci:
  - ✓ Obavještavanje cijelog stanovništva o opasnostima koji prijete zemlji i o mogućnostima njene zaštite;
  - ✓ Obučavanje – obaveza kojoj podliježu svi obveznici civilne zaštite, a sprovodi se na opštinskom, kantonalnom i saveznom nivou.

TURSKA

- Većina turskog stanovništva su Turci, ali oko petinu stanovništva čine Kurdi. Ogromna većina stanovnika su muslimani (suniti, uz nemali broj alevita, šiita i alavita). Turska ima veoma značajnu geografsku poziciju budući da kontroliše Bosfor, Mramorno more i Dardanele.
- Do reformi 2017. Turska je bila parlamentarna republika sa predsjednikom kojeg je birao parlament i Vladom sa snažnim ovlašćenjima. Usvajanjem kontroverzne reforme, u zemlji je uspostavljen predsjednički sistem, tako da je predsjednik, izabran od strane građana na mandat od pet godina, šef države i vlade. Turska ima i Veliku narodnu skupštinu koju biraju građani na pet godina.
- Vrhovni zapovjednik oružanih snaga je predsjednik Turske.
- Za definisanje bezbjednosne politike zemlje ključno mjesto ima Savjet za nacionalnu bezbjednost.
- Savjet za nacionalnu bezbjednost čine potpredsjednik države, ministri pravde, unutrašnjih i spoljnih poslova i odbrane, načelnik generalštaba i komandanti kopnene vojske, ratne mornarice i vazduhoplovstva, a predsjedava mu predsjednik države. Savjet je savjetodavni organ koji za predsjednika priprema formulaciju i implementaciju nacionalne bezbjednosne politike.

TURSKA

- Ranije je kroz Savjet veliki uticaj na tursku politiku vršila vojska, no njen uticaj je drastično opao tokom vladavine AK partije (Partije pravde i razvoja), od 2002. godine.
- Ministarstvo nacionalne odbrane zaduženo je za rješavanje pitanja finansiranja oružanih snaga, nabavku nove opreme, vođenje odbrambene industrije, itd. Ima dva podsekretarijata, za odbranu i za vojnu industriju.
- Oružane snage čine kopnena vojska, ratna mornarica i vazduhoplovstvo.
- Paravojne snage čine Žandarmerija, pod Ministarstvom unutrašnjih poslova, čiji je zadatak da obezbijedi sprovođenje zakona koji se odnose na bezbjednost i odbranu zemlje, i Obalska straža, organizovana po vojnom ustrojstvu, ali u miru takođe pod MUP-om.
- Zbog sukoba sa kurdsom PKK turska vlada je organizovala i civilne odbrambene snage u jugoistočnim djelovima zemlje.

TURSKA

- Turske policijske snage, u sastavu MUP-a, obavljaju tri vrste aktivnosti: administrativnu, sudsku i političku. Njihova teritorijalna organizacija uglavnom odgovara administrativnoj podjeli Turske. U okviru njih je 1986. formiran Odsijek za antiterorističke operacije.
- Razvoj turskih obavještajnih službi počinje 1914. godine. Od 1965. glavna turska obavještajna služba za prikupljanje informacija bitnih za bezbjednost i stabilnost države je Nacionalna obavještajna organizacija (MIT).
- Uz MIT, svaka grana oružanih snaga ima svoju obavještajnu službu, kao i Žandarmerija i policija.
- U terorističkom djelovanju u Turskoj ističe se od 1984. Radnička partija Kurdistana (PKK). Tokom 1990-ih porastao je i urbani terorizam a naročito je porastao broj terorističkih napada islamističkih grupa. Turska strategija antiterorističkog djelovanja i dalje je prvenstveno usmjerena na korišćenje vojnih sredstava.
- Ključna operativna organizacija na polju upravljanja krizama je Opšta uprava civilne odbrane u okviru MUP-a.
- Sistem upravljanja civilnom zaštitom organizovan je na tri nivoa – na prvom su Skupština, predsjednikov kabinet i ministarstva, na drugom guverneri 81 turske provincije, a na trećem lokalne vlasti u urbanim područjima.